

Nyt fra historisk Videnskab.

3. August 1935 døde Professor Johannes Steenstrup 90 Aar gammel. Et intensivt Studieliv med en fast indre Sammenhæng og fast historisk Sammenhæng er afsluttet. Ved sin Aandsform og Kultur og i Kraft af sin Arbejdsmaade og sine Arbejdsomraader var Professor Steenstrup saa nøje knyttet til de gamle Generationer, at det ikke blot er ham, vi savner, men det synes, som Fortiden er os meget fjernere nu, da han ikke mere er iblandt os.

Den første Afhandling fra Steenstrups Haand i Historisk Tidsskrift er fra 1878, den sidste fra 1934; i 36 Aar var han Medlem af Den danske historiske Forenings Styrelse og følte sig altid stærkt forpligtet over for den. Historisk Tidsskrifts Læsere kender Professor Steenstrup saa godt, at her kun i Korthed skal nævnes de af hans Arbejder, der vejer tungest, og fremhæves, hvad der synes at være væsentlige Træk i hans Forskerpersonlighed.

Af Uddannelse var han Jurist, og den juridiske Træning spores i hans Arbejde fra først til sidst. Efter Embedsexamen kastede han sig over retshistoriske Studier, Undersøgelser af indre Forhold specielt Landboforhold i Danmark i det 16. og 17. Aarhundrede, men førtes snart tilbage til ældre Tider, og da Caspar Paludan-Müller offentliggjorde sin udæskende Kritik af Kong Valdemars Jordebog, mødte den unge Jurist som Haandskriftets Defensor. I hans Indlæg *Studier over Kong Valdemars Jordebog* (1874) var den værdifuldste Del en grundlæggende Redegørelse for dansk Forfatning og Forvaltning, danske Samfundsforhold i den Periode, Jordebogen omhandler.

Retshistorisk Udgangspunkt havde ogsaa *Normannerne*, det store Arbejde, Steenstrup planlagde og begyndte under Stipendierejsen 1873—1875, og ogsaa det er et Indlæg i en Proces. Der stod Strid mellem Konrad Maurer paa den ene Side, og Palgrave og Lappenberg paa den anden Side om det nordiske Elements Betydning i normannisk Ret. Maurer fremhævede de nordiske Levn, men nylig havde Heinrich Brunner i sin Bog »Die Entstehung der Schwurgerichte« (1871) i Tilslutning til Palgrave og Lappen-

berg skarpt hævded, at normannisk Ret udelukkende havde fransk Grundlag. Steenstrup førte sit Angreb paa bred Front, idet han tog Studiet af Vikingernes Togter op fra første Begyndelse og over hele deres Omraade og satte sig som Maal at prøve, i hvilken Grad Nordboerne havde præget de forskellige Egne, hvor de havde fæstet Bo. Fire Bind udsendte han Slag i Slag. Bind I *Indledning i Normannertiden* kom 1876, en Bog fuld af Rejselivets høje Mod, sprudlende af Ideer, der ikke altid er ført til Vejs Ende, polemiserende og aggressiv. Bind IV *Danelagen* var sindigere, en skarpt afgrænset Undersøgelse, der gjorde gældende, at de skandinaviske Erobrere og Nybyggere i det 9. Aarh. havde sat dybe Spor i Indretninger og Samfundsforhold i det nordøstlige England. Bevismaterialet var ganske overvejende hentet fra Love og Diplomer fra Tiden før 1066, thi det rige Stof fra den følgende Periode laa endnu for Størstedelen hen utrykt og ret utilgængeligt. Senere er det efterhaanden blevet draget frem i vid Udstrækning, og Sir Paul Vinogradoff og hans Elever har gennemført en Række indtrængende Studier over det engelske Samfunds Historie i det 11. og 12. Aarhundrede. Disse Publicationer og Undersøgelser har uddybet Spørgsmaalene, nuanceret Billedet gennem Tusinder af Detailler, men resulterer i en Stadfæstelse af hvad den danske Forsker fremsatte i 1882.

Faa Maaneder efter at have forsvaret »Danelagen« for den juridiske Doctorgrad blev Johannes Steenstrup Professor i Nordens Historie og Antikviteter (Professor Rostgardianus).

Ny Pligter kaldte ham bort fra Normannerstudierne, og ny Arbejder forberedtes. Gennem et Tiaar kom en Række Bøger og dybtborende Afhandlinger — 1886 *Vornedskabet hos den danske Bonde* (Hist. Tidsskrift 5. R. VI) og 1887 *Nogle Undersøgelser om Fæstebondens Retsforhold i ældre Tid* (smst.), 1888 *Den danske Bonde og Friheden*, otte Foredrag, holdt i Hundredaaret for Stavnsbaandets Løsning, 1889 *Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarhundrede*, 1891 *Vore Folkeviser fra Middelalderen*, 1892 *Fra Fortid og Nutid*, en Samling Skitser og Essays, deriblandt det i flere Henseender mærkelige Stykke om Chr. Olufsen, 1894 *Nogle Bidrag til vore Landsbyers og Bebyggelsens Historie* (Hist. Tidsskrift 6. R. V) og 1896 *Nogle Undersøgelser om Guders Navne i de nordiske Stedsnavne* (Hist. Tidsskrift 6. R. VI). Det er Manddomsaarenes Udfoldelse. De 4 store Afhandlinger i Historisk Tidsskrift knytter sig nøje til ældre dansk Granskning, Kofod Anchers, N. M. Petersens, J. E. Larsens og Estrups Arbejder; ypperst er de to sidste Afhandlinger, originale, stringent gennemførte Undersøgelser, der har givet Stednavneforskningen i Skandinavien kraftig Impuls. Ogsaa

»Vore Folkeviser fra Middelalderen« er et Arbejde fuldt af Ideer, æggende kritisk. Uforbeholdent udtalte Gaston Paris og Eugen Mogk, Schück og Kristoffer Nyrop hver for sig i deres Recensioner, hvor meget de fandt i Bogen, hvor vigtige dens Resultater var for det sammenlignende Visestudium. Den satte ret hurtigt sine Spor. »Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarhundrede«, der fremkom i Anledning af, at 50 Aar var forløbne, siden Den danske historiske Forening stiftedes, har en væsentlig anden Karakter, men bærer sin Forfatters Præg saa godt som noget af de andre Arbejder. Ludvig Daae og Dietrich Schäfer fremhævede med Rette den fine humane Aand, der raader i Bogen, den Ro og Selvbeher-skelse, som træder for Dagen i Redegørelsen for den videnskabelige Kamp om Slesvig og for Forholdet mellem danske og norske Historikere i Aarene efter 1814. Der ligger dog en Fare her. Linierne er ikke trukket kraftigt op, Modsætninger afdæmpes, Disharmonier faar ikke Lov at skurre. Dette Forhold kommer ofte igen i Steenstrups Skildringer, navnlig i hans Levnedstegninger. Hans Øjne var skarpe, og hans Sind lidenskabeligt, men han mente, at det var hans Pligt at drage alt godt og smukt frem og dømme hensynsfuldt. Dyb Pietet bandt ham.

Det var, naar alt kommer til alt, Følelser af samme Art, der bestemte hans Forhold til de litterære Kilder fra Danmarks Middelalder. Han vilde ikke erkende, hvor skrøbelig vor Overlevering er, og forstod ikke yngre Forskeres kritiske Holdning; den var ham hjertelig imod. De gamle Hjemmelmænd skulde staa til Troende. Dette hans Syn paa Kilderne, som han fastholdt Livet igennem, maatte sætte sit Mærke paa den Fremstilling af Oldtiden og den ældre Middelalder, der udkom 1897—1904 som Bind I af *Danmarks Riges Historie*. I det hele synes en Opgave af denne Art i nogen Maade at ligge uden for hans Vej. Han havde ikke umiddelbart en A. D. Jørgensens lykkelige Evne til at faa sine Landsmænd i Tale. Han var en Spørger og en Gransker, en utrættelig Pioner; Afhandlingen var og blev hans Domæne, og gennem sine Undersøgelser øvede han sin Indflydelse inden for Landets Grænser og udenfor.

Der kom fra hans Haand gennem de mange Arbejdsaar en næsten uoverskuelig Mængde Afhandlinger, større og mindre Studier. De gaar tit ud fra en Tvivl, et kritisk Spørgsmaal, et Krav om, at hver Tid skal prøves efter sine Forudsætninger. Atter og atter indskærper han, at den Maalestok, vi anvender, har kun vor Tid justeret. Han spejder vidt omkring i Arkæologi, Lingvistik, Metrik og Naturvidenskaberne — det var altid hans Lyst at gaa paa Langfart; men fra det fjerne vender han tilbage til det nær-

meste: hjemligt Brevstof, Regnskaber, Matrikler, Love og Forordninger. Han studerer Kort, og han vandrer, har Øjnene med sig i Studerekamret som i Naturen. Det uendelig smaa, det, som andre gaar forbi, fanger hans Opmærksomhed. Han kan aldrig faa Kendsgerninger nok, men deler fuldtud sit Slægtleds Sky for Hypotesen. Der er dog en Enhed i denne Mangfoldighed. Alle Iagttagelser, den hele indsamlede Viden har eet Maal — at oplyse om Danmarks Land og Folk, at bære Sten til den Danmarks Riges Historie, han søgte at bygge op paa sin Manér, dybt fortrolig med svundne Tidens Forhold og Tankesæt. Det lovbundne i Navneskik, Konservatismen i vore Landboforhold, Udviklingens ubrudte Sammenhæng lærte hans Studier ham.

Han gav sig helt hen i det historiske Arbejde. Skepsis, der ofte overfalder Videnskabens Tjenere ved Vejens Midte, kom ikke over hans Tærskel, og *vita activa* ud over Embedsgerningen havde ingen Fristelser for ham. Han vilde kun det ene — et Liv i Studier og Tænkning, i Samleven med Fædrelandet gennem Aarhundrederne.

Ellen Jørgensen.

24. Oktober 1935 døde Henri Pirenne 72 Aar gammel. Han var udgaaet af den belgiske historiske Skole, der i Firserne stod under stærk Indflydelse af tysk historisk Methode og tysk akademisk Undervisning. Pirences Lærere Godefroi Kurth og Paul Fredericq, begge fortrinsvis koncentrerede om Studiet af Middelalderen, havde samme Betydning for Belgiens Historikere som Erslev hos os. Ogsaa fra den omtrent jævnaldrende Karl Lamprecht, hvis »*Deutsche Geschichte*« begyndte at udkomme 1891, fik Pirenne Impuls. Under den heftige Lamprechtske Fejde tog han klogt og overlegent til Orde og pegede paa det værdifulde i den tyske Historikers Ideer og Arbejder (*Revue historique* LXIV 50—57 [1897]).

Det skyldtes Lamprecht, at Pirenne kom til at skrive sit Lands Historie, idet han som Leder af Heeren og Ukerts »*Geschichte der europäischen Staaten*« opfordrede ham til dette Arbejde. 1899 kom Bd. I af »*Geschichte Belgiens*« (i Oversættelse ved Fr. Arnheim), som efterfulgtes af endnu 3 Bind, det sidste i 1913. Derefter afbrød Krigen Samvirke med Tyskland. Men imidlertid var i Aaret 1900 Bd. I af Pirences Værk udkommet paa Fransk i Bruxelles, og heroisk blev *Histoire de Belgique* ført igennem trods alt, hvad Aarene bragte — 1932 afsluttedes Bd. VII, der naar op til 1914. Pirenne begyndte som Specialist i Middelalderens Historie — i Bd. I, rigt paa Viden og Ideer, udfolder han sig —